

Tang, *Fucus*, *Laminaria m. fl.*; *Zostera marina*

Tang, oldnord. *þang*, glda. *tangh*; fællesnavn til større havplanter, der løsrevne skyller op langs kysten. Etnobotanisk er oftest tale dels om de blomsterløse brunalger, dels om bændeltang med meget reducerede blomster.

Slekke o. 1700, *kas*, *røk*. Tang indgår måske i stednavnet Tanghave 1704ff Øster Løgum Sønderjylland, Tanghøj og Tangkrog 1785 samme-steds.

BLÆRETANG, *Fucus vesiculosus*: strandkløver og fattigmandstarm 1688ff, kløver Falster og øerne i Smålandshavet, kløvertang Fyn, klør Thy; *ræ* Salling, *edja* Bornholm, *mårbjessel* NVJylland, *knald(e)tang* (børn), *svinetang*; anvendt som gødning: *klødder* Sejerø, *kladder* Samsø, Sjælland – som brændsel: *æv*, *ev* Sejerø og Samsø. – Færøerne: *bløðruteri* o. 1780ff, *tari* 1800ff.

SUKKERTANG, *Laminaria saccharina*: stor strandkløver 1688–1837, *skræpper* Gilleleje, *ravskind* Lolland, Falster, *havfruens korsklæde* Nykøbing S., *vildmandstarme*. – Færøerne: *tussingur* o. 1780ff, *blaðtari* 1800ff, *koyril*, *söl*.

STRENGETANG, *Chorda filum*: *rokkesnore*, *fiolstreng* (= violin-) 1688ff, *ræletøj* VFyn. – Færøerne: *pujna* 1800, *tussatongut*, *marbendil*.

KÆLLINGEHÅR, *Desmarestia aculeata*. – Færøerne: *hartari*, *hoytari* 1800ff.

KRANSNÅL, *Chara*: *hesterumpe* 1763.

Nogle alger kan dække søers og dammes overflade som spanskgrøn *vandblomst*, *grøde*, *troidgrød* eller *sli*. På fugtig bund danner *Nostoc commune*, især efter regnvejr, foldede og lappede brune geleklatter; man mente det var rester af stjernes kud el. lign.: *skyfald*, *stjernes kud*, *him-melblomst*, *troidspyt*, sml. s. 23.

BÆNDELTANG, *Zostera marina*: *strandgræs* 1594–1848, Jylland 1794; *bændel* 1688, *havgræs* 1726ff, *søtang* 1754–1838, *marehalm* 1761–1821, Skagen 1787, se *marehalm* s. 128; *strandtang* 1771, *græstang* 1775ff, NSjælland, *søhalm* 1787,

havbændel 1793–1804, *ålegræs* 1793ff (o. 1700 *øle*), *ræ* NJylland 1794ff måske til oldnord. *hræ* = lig, *ådsel* (om rådnende tang); *græsra* Thy; *tangbændel* 1794–1877, *græs* 1801–75, i stednavnet Græsbanke, en grund n.f. Nørrekås ved Rønne; *bindetang*, *halmtang* 1811, *eve* øerne syd for Fyn, Vejrø, Møn, Bornholm *edje* – beslægtet med ebbe eller med avet i betydningen 'tilbage-ladt' efter ebbe; *fjordtang* Jylland, Samsø, *tege* SVJylland til jysk *tege* = snoet halmbånd (tang anvendt som tækkemateriale), *marehamp* NSjælland, *bændelgræs* Bornholm, *madrastang* Svømmø, *violinstreng* NLangeland, *snaretang*, *strimmel-tang* (1).

Bevoksninger med *ålegræs* (bændeltang) betragtes som særligt gode til at stange ål i – »nu skal vi ud i Pigmandens mose«. Fiskeren, der kommer hjem med dårlig fangst, siger: I dag ville Tang-Rasmus ikke af med nogen, eller: de blev på den grønne tang (SFyn og øerne); 2). Roeren, som stikker åren for dybt, »fisker Tang-Rasmus op«.

Den årlige produktion af bændeltang i danske farvande blev 1914 anslået til 8 millioner tons tørvægt (3). Som følge af en epidemisk sygdom (snyltesvamp) gik bestanden 1933–52 stærkt tilbage, mange steder forsvandt den næsten helt til skade for åle- og rejefiskeriet (4). Nogen varig betydning fik det dog ikke med hensyn til mængden af fisk og deres føde dyr. 1941 ansloges bevoksningerne i vore farvande at være ca. 540 km² mod ca. 6.860 km² i 1913 (5).

LITTERATUR: (1) 902e 15a jf. 914, 29; 902f; 438 90–93, 304, 355; 228g 19984 (Nyk. S.); 728c 1, 588; 839 1874–75, 12–14; 251 1934, 105; 637 1925, 137; 278 8, 1935, 101; 689 2, 837f; 107; 95 3, 864; 751 34f, 73f, 113, 183, 185; 148 10, 21 og 6, 121. Færøske algenavne: 271, 7, 1958, 73–101; (2) 519 127; 339 192; (3) 603 9, 17; (4) 599b 2, 51; (5) 177 1941, 164f (med kort).

STOPPEMATERIALE

1812 udgav justitsråd M. C. G. Lehmann et lille skrift (24 sider) om tangs brug og anviser, hvordan bændeltangen kan bjærges, renses, vaskes og

tørres til stopning af madrasser, hovedpuder, stolesæder etc. En københavnsk sadelmager brugte »i en kort tid« 3.000 lispund (24.000 kg) af denne krølhårserstatning til madrasser og hovedpuder, som blev brugt i hovedstadens hospitaler og kaserner samt mange hjem. »Der kan vel ikke let tænkes noget bedre skicket... og deraf at berede sig et blødt leje end den i så-dan overflødighed på strandbredden liggende tang« (1). En sadelmager i Stubbekøbing begyndte 1815 at stoppe madrasser med udvasket bændeltang (2). »Naturen har forsynet os med et naturligt produkt, som uden kunst, blot ved at samles og renses, kan erstatte krølhår og har den fordel, at det ikke fordærvs af møl« (1812; 3). Ved Limfjorden blev bændeltangen forket i land, bredt til tørre (*hvervet*) og siden presset på strandengen; ballerne kørtes til salg i byerne (4). Da udvandrerbådene omkring sidste århundredskifte gik fra Hamburg, blev fra Limfjorden sendt store vognladninger tang til Tyskland og dér stoppet i emigrant-madrasserne (5). Firmaet Tang-Export i Vordingborg (oprettet 1936) sælger presset tang til europæiske og oversøiske lande, bl.a. Brasilien, hvor den anvendes til møbel- og madrasstopning. Råvaren samles på arealer ved Roskilde fjord, på Møn, Tærø, ved Korsør og på Hyllekrog (Lolland) (6). Der bjærges årligt (1958) ca. 1.700–2.400 t og eksporteres 1.500–2.000 t. Ved kysten presses den lufttørrede tang i baller à 26–28 kg. Tangmadrasser angives at være lune, næsten uforgængelige, ikke brandfarlige, de slider mindre på betrækket end f.eks. træuld, og anvendes bl.a. af militæret. Tangmætter til bygningsisolering sys mellem to lag pitchingpapir; fabrikken Dansk Arki i Kappel (Lolland) producerer daglig ca. 1.500 meter, årsforbruget af tangmætter er ca. 15.000 baller (1959; 7). Mod slutningen af 2. verdenskrig blev tang fyldt i cykelslanger, der solgtes som »tango-dæk« (8).

LITTERATUR: (1) 322 1811, 94–96, 103, 120; 1812, 33f og 1813, 41f, 45ff; (2) 756 7; (3) 510 6, 15; (4) 161 1906/23:1685; (5) 150 41, 1950, 223; (6) 551 11/10 1963; (7) 135 27/1 1958; 659 11/4 1959; 150 41, 1950, 224; (8) 725 19/9 1943.

TÆKNING

Tang (oftest bændeltang) lægges i kystegne på stråtag og hindrer regnvand i at trænge ind, men kan også få taget til at rådne (1812; 1); blev og bliver endvidere anvendt til husets rygning (mønning), flettede gavle og havediger (2), tag på stolpebygninger ved fiskeres landingssteder,

kartoffelhuse, svinestier, fårehytter, kornstakke (3). Af tynde tangbånd knyttedes net over stakke til værn mod spurve (Lyø 1763; 4).

På Læsø har man i mindst 200 år tækket meter-tykt med tang (næsten udelukkende bændeltang), ellers kun brugt på Endelave i Horsens Fjord, hvor ét tangtag er bevaret. »Giver tætte og varme boliger, og ilden kan ikke let fænge deri« (1769). Sommerhøstet tang (ormetang) blev regnet for uanvendelig. Til et fag hus brugtes ca. 15 (små) læs og 20 læs til hver ende. Op til 80 mennesker deltog i arbejdet, koner eller unge piger stod parvis og vred (*vaskede*) tangen til ca. 3 m lange pæreformede klumper, kaldet *vasker* eller *vaser*, hvis tynde ende blev viklet flere gange om lægterne nederst på taget, hvorefter resten fyldtes op med løs tang. »Tangen hænger næsten lige ned til jorden; således må det [taget] stå nogen tid for at få den fornødne fasthed, hvorefter det... skæres fra med en dertil indrettet lang kniv til midt på væggen... men på udhusene lader landfolkene det hele tang blive hængende, alene foran indgangen gøres åbning« (1802). Et nordvendt tag kunne holde i over 100 år; det var lunt om vinteren, køligt om sommeren – »men kommer først ild i taget, er der ingen redning for huset« (1810; 5). Ved flytningen 1952 af en læsøgård til Frilandsmuseet i Kgs. Lyngby medvirkede øens sidste, nu over 90-årige »tængemand« og nogle tidligere »vaskepiger«; til taget medgik 36 t ret tør bændeltang (6). Fra en gavl blev nedrevet 3 t til fabrikation af tangmætter (7).

LITTERATUR: (1) 536 5f; (2) 208 129f. (1763); 516 6, 1817, 200; 345 1844, 62; 228e 2, 652; (3) 339 68, 138f.; 644 129; 559 63 (1823); (4) 208 129f.; (5) 73 1802, 59–62; 57c 2, 1810, 569; 417 17, 1876, 51; 139 3, 1895, 8; 269 3, 357ff.; 829 nr. 3, 1960, 644 108–12; 151 27, 1954, 217f., 228e 3, 1018; (6) 829 nr. 3, 1960; (7) 150 41, 1950, 224. – A. Hjorth Rasmussen, En gennemgang af danske tækkemetoder (1966), 43–45.

DÆKMATERIALE

Tang og navnlig bændeltang anvendes i kystegne til frostisolerende dække på kartoffel- og roekuler. Store gårde hentede flere hundrede læs (1827); den blev endvidere lagt over kål o.a. grønsager, bl.a. på Amager, om kødrummet i stuehuset (Drejøj) og vandledninger nær overfladen, så de ikke blev gennemfrosne (Randers amt 1827). I tangforede grave opbevarede fiskere deres is til langt hen på sommeren. 1891 anbefales bændeltang som dækmateriale for is i eget

Blåretang skyllet op på Vesterhavskysten ved Agger. Maleri af Anton Dorph ca. 1868.